

Rosa amb la família, al Mas de Carreró

un hort xicotet al costat de casa i l'altre a la Mata.

També es menjava diferent. Això de les llaunes, congelats i preparats, no existia. Els dolços els féiem natros a casa i ben bons que eren: figues albardades quan ere festa, prims, pastissets per a Nadal. Si ens sobrava llet féiem formatges o flams.

També el perol per a conservar la carn del bacó i també ho salàvem per tal de que no es fera malbé ja que no teníem neveres. Menjàvem el que era del temps i la resta del l'any si no es podia guardar, esperaven que tornara a ser l'època de collita. I clar, tot ho trobàvem molt bo, com que a lo millor feia un any que no ho tastàvem....

- Tal com ho explique sembla que aquella vida no era tan roïna...

Era molt diferent. A natros no ens sobrava res, però tampoc puc dir que vam patir necessitat. I el temps es contava d'una altra manera. Ara un recado es dóna en un minut per telèfon, abans era en persona i podien ser hores de camí. Bé també estava el sistema dels senyals als masos que estaven en vista. Ficàvem un llençol blanc ben gran a un lloc on es podia vore de l'altre mas per a avisar sobre alguna cosa.

Rosa de festa, emb Vicentica la Rulla i la seua cunyada Sara

Els pitjors records són els anys de la guerra civil i després de la guerra. Ens van buidar la casa, no teníem ni una cadira per seure. No va quedar res de res. Gràcies a la família que ens van donar oli, farina, patataques... per a passar un mesos fins la propera collita. Recordo com si fore ahir quan vam vore passar el nostre ramat d'ovelles i unes quantes cabres que teníem. La gen del mas estavem a un refugi que ens vam fer a un ribas un poc lluny del mas i des d'alli vam vore com pel camí que baixava al mas de Bosseta uns soldats se'n portaven el nostre ramat. Mon pare feia pocs dies que havia tornat de Terol, hi

havia anat a visitar al meu germà que estava allí. Ens va portar bones notícies. Aniceto estava be. Es a dir tot el be que es pot estar a un front de guerra. I quan va aplegar a casa ens va trobar de miracle, ja ens havien dit que havíem de marxar i deixar la casa. No volíem de cap manera però no vam tindre més remei. Encara recordo el soroll que feien les bales i les bombes era esgarrifos. Vam estar set setmanes fora, a la Torre d'Endomenge i quan vam tornar no quedava res. Tampoc sabíem que havia passat en el meu germà. Quan vam saber que era viu vam tenir una gran alegria. Estava pres com tots els soldats de la República però prompte el van deixar en llibertat. Per que van demanar avals a l'Ajuntament i com que no havia fet res dolent, el van enviar cap a casa. Només estava al front per que l'havien obligat. Com a la majoria.

- Deixant a banda eixa època tan dolenta, creu que ara la gent viu millor

Tenim més coses, però no sabia dir-te si vivim millor. Crec que no. Ens conformàvem en menys. Ara tot hom vol tindre coses que realment no fan molta falta. Abans teníem més unió, les persones teníem més confiança. Ens ajudàvem més d'uns als altres. I sobre tot, tots els que tenien ganes de treballar ho poden fer. Això del "paro" no existia.

- Voste com qualificaria la seua vida ara als 92 anys.

Mira estic tranquil·la. Necessito ajuda per a fer algunes coses, però encara jugue a les cartes en les meues amigues i veïnes. Ah! celebrem tots els aniversaris, fem un berenar especial cada volta que alguna complis anys. Jo sóc la més vella. Però mira una tia meua, germana de mon pare va morir als 103 anys. Ma tia Centa. L'última vegada que vaig parlar en ella li portava una pilota i em va dir..... "Que són Carnestoltes que has fet pilotes?" Tenia el cap molt centrat. També m'agrada eixir a la placeta Cervantes i conversar un ratet amb la gent. Per que com que ja no puc fer res....

En això no estem d'acord. Sí pot fer res. De moment ens ha dedicat una estona del seu temps, ha compartit en nosaltres els seus records, i en definitiva ens ha donat una gran lliçò, de saviesa i experiència com solen fer totes aquelles persones que han viscut molts anys i els han viscut bé. Es a dir amb optimisme i bondat. Conformant-se en el que tens.

Rosa quan recorde èpoques dolentes de la seua vida no diu que són roïnes, diu : "altres no tan bones", i es que Rosa és molt positiva, deu ser per això que esta fregant els 93?

Per molts anys, tia.

Redacció de Tossal Gros.

Rosa Moliner Sales. Rosa la Mosquera